

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

 Fredrika-Bremer-Förbundets medlemmar anmodas att med snaraste till byrån,
54 Drottninggatan, 1 tr., insända årsafgifter och prenumerationsafgifter.

1901

Ny följd IV årg.

Bält. 2

TIDSKRIFT FÖR SOCIALA ♦ ♦
OCH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

ORGAN FÖR ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET ♦ FÖRENIN-
GEN FÖR VÄLGÖRENHETENS ORDNANDE OCH

HANDARBETETS VÄNNER ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦

REDAKTÖR: **LOTTEN DAHLGREN** ♦ ♦ ♦

INNEHALL:

Naturkunnighetsundervisning och barnens sedliga uppfostran. (Föredrag af Elin
Cederblom, diskussionsinlägg af Karolina Widerström.)

TERTULLIANUS: Funderingar öfver den nya almanackan.

Eva Wigström (Ave) †.

En invigningsfest å Sophiahemmet.

Kvinnorna som reseinspektörer.

Är kvinna kompetent att inneha offentlig läkarebefattning?

Föreningsmeddelanden.

M. LGM: Tillägg till recensionen af B. Wadströms »Ur minnet och dagboken».

SVECIA,

Solidt, tidsenligt Lifförsäkringsbolag.
Ömsesidighetsprincip. — Svensk dödlighet.

Kontor: Regeringsgatan 3.

Olycksfall-försäkringsanstalten **GOTHIA.**

Afslutar olycksfallförsäkringar på liberalaste och tidsenligaste villkor.

Hufvudkontor: Regeringsgatan 3, 2 tr.

Största lager af
Duktyger,
 Lakans- och Örngåttslärfter,
 Handdukar, Hollands, Madapolam,
Piqué, Broderier & Spetsar.
 Specialité: **Damutstyrslar,**

hvilka förfärdigas å egen Syateljier och levereras fullt färdiga, märkta och tvättade.

Egen Tvätt- och Strykinrättning jemte Ångmangel.

K. M. LUNDBERG, Stureplan.

K. M. LUNDBERG

Textilafdelning, Thyra Grafström.

Färdiga och påbörjade **Broderier** på siden, kläde, lärf- och yllestramalj, passande för **Dukar, Portiärer, Mattor Kuddar, Serveringsdukar m. m.** Mönster uthyras. Requisitioner från landsorten ombesörjas pr omgående.

SMEDMANS HANDELSSKOLA,

STOCKHOLM,

Storkyrkobrinken 9, Allm. Tel. 21 11.

Nya elever mottagas alla tider på året. Anmälningstid kl. 9—12.
 OBS.! Å bref anhålles om fullständig adress.

Gustaf Smedman.

"ORION" brinner nu i tusen hem och är för sin sunda, jemna, billiga värme familjens bästa vän. Idealkaminen för *bränntorf*. Begär prospekt från

AX. LANNERS KAMINAFFÄR,
 12 Barnhusgatan, STOCKHOLM.

För kapitalister, särskildt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna öfverlämna vården af sina värdepapper och skötseln af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet af det anförtrodda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatafdelning

(Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10—4),

som under garanti af **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatafdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatafdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten influtna medel. Vidare efterser Notariatafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny **placering** af det ledigblifna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatafdelningen, underrättar Notariatafdelningen gäldenären därom att räntorna å in-teckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatafdelningen att in-teckningarne blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdelningen deponerad in-teckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsafgift: 50 öre för år pr 1,000 kronor af depositionens värde, dock ej under två kronor.

HYLIN & C^{OS}

FABRIKSAKTIEBOLAG

— KONGL. HOFLEVERANTÖR. —

UTSTÄLLNINGSTVÅLAR:

VIOL, HYACINTHE, HÉLIOTROPE, SVRÉN M. FL.

THEA-ROS-PARFYM M. FL.

prisbelönta vid 1897 års utställning med

GULDMEALJ

Försäljes i våra butiker

12 Regeringsgatan — Vesterlånggatan 16

A. T. 64 69.

A. T. 24 97.

samt hos alla finare parfymhandlare i riket.

I likhet med föregående år utförsäljes

Hvita broderade Remsor

(å madapolam, extra prima kvaliteter)
med extra rabatt å hvarje stycke.

I. F. HOLTZ,

H. M. Drottningens Hofleverantör,

5 Brunkebergstorg 5, 35 Stora Nygatan 35
och 8 Sturegatan 8.

OBS.! Order från landsorten exp. omgående.
Pröfver sändas på begäran.

Annonser för DAGNY

upptagas af

fröken Ingeborg Bergström, 31 Östermalmsgatan 31.

John V. Löfgren & Co.

Kongl. Hofleverantörer.

* 13 Fredsgatan 13, * Stockholm. *

Lager af

Siden från Lyons, Comos, Zürichs & Crefelds förnämsta fabrikanter.

Coul. Siden Damas, senaste nyheter.

Svart Siden Damas, största urval, nyaste mönster.

Släta svarta siden i erkänt goda kvalitéer.

Bluslifs-Siden, enastående sortiment, samt

coul. Ylle Klädningstyger såväl extra nouveautéer, som enklare
i största lager till låga priser.

Nyheter inkomma dagligen.

John V. Löfgren & Co.

* 13 Fredsgatan 13, * Stockholm. *

Naturkunnighetsundervisning och barnens sedliga uppfostran.

En diskussion öfver detta ämne hade den 10 sistlidne januari anordnats af Fredrika-Bremer-Förbundets samkvämskomité. Diskussionen inleddes med följande

Föredrag af fil. kand. fröken Elin Cederblom.

Man hör ofta i våra dagar klagomål öfver att skolan icke uppfostrar, endast ger kunskap. Hur pass berättigadt detta klagomål är, därpå vill jag ej nu inlåta mig; jag vill endast påpeka, att betydelsen af det uppfostrande inflytande, som skolan kan och bör hafva på sina lärjungar, är i hög grad beroende af den grund som förut lagts i hemmen. Och stundom är denna sådan, att den icke lättar lärarens arbete utan tvärtom försvårar det. För att afhjälpa ett sådant missförhållande synes mig endast en utväg möjlig, den att vi lärare bära fram våra svårigheter till hemmen och bedja om hjälp och samarbete.

Detta är också den tanke som ligger till grund för anordnandet af en diskussion öfver ämnet »naturkunnighetsundervisning och barnens sedliga uppfostran», till hvilken barnuppfostrarinnor från hem och skola, mödrar såväl som lärarinnor, nu inbjudits för att utbyta tankar och åsikter i en för det uppväxande släktet så utomordentligt viktig fråga. I min egenskap af lärarinna i naturkunnighet vill jag nu, därom anmodad af Fredrika-Bremer-Förbundet, som en inledning till diskussionen här helt enkelt redogöra för de svårigheter som mött mig under min skolverksamhet.

Den första fråga, som naturkunnighetsläraren har att ställa sig, är naturligen den: hvilket mål bör undervisningen i detta ämne hafva? Jag har tänkt mig svaret så: att lära barnen att gå med öppna ögon ut i naturen, se och iakttaga och därigenom lära sig älska den. Lära dem förstå, eller kanske rättare, få en aning om lagbundenheten och sammanhanget mellan orsak och verkan i den lefvande naturen. Och hvilka fakta böra väljas för att lära dem

detta? Först och främst de, som ligga inom deras eget erfarenhetsområde, och i allmänhet sådana, af hvilka man äger nog åskådningsmaterial för att göra undervisningen lefvande. Men hvad som ovillkorligen måste gifvas dem är insikt i byggnaden af deras egen kropp och vården af densamma. Det är här en grundlig och utförlig kunskap är mest af nöden, därför har jag ansett att detta som det svåraste kapitlet bör sparas till sist och att början bör ske med växterna och djuren.

Under mina lektioner har jag då icke kunnat undgå att märka, att det finnes ett visst kapitel, som man ej ens kan snudda vid, utan att barnen liksom skygga därför och det i någras ögon kommer ett uttryck som gör en ledsen. Det är ej ofta man rör vid dessa saker i de lägre klasserna, men eleverna göra frågor, där förekomma uttryck i deras lärobok, som de vilja ha förklaring på: där står t. ex. att blodigeln är samkönad, att en del insekters ägg utveckla sig utan befruktning o. s. v., och de vilja veta hvad som menas härmed. Kommer en sådan fråga helt oförberedt öfver en i en klass, kanske i en, där man ännu ej hunnit att bli hemvan, är det ej så lätt att svara, ty man ser genast att barnen härvidlag stå på en mycket olika ståndpunkt och att ett stort flertal anser det vara ett förbjudet område, som beträdes. Om läraren därför icke vill genom att undvika att svara ytterligare gifva näring åt denna missuppfattning, är det ej nog att lämna en saklig upplysning, han har därjämte att söka utrota den orätta syn på dessa ting, som lärjungen fått. Vi få ej endast bygga upp, vi måste först rifva ned, och det arbetet hade hemmen kunnat bespara oss.

Det säges att andan i våra skolor ej är god, att dåliga inflytelser där göra sig gällande, men om barnen ej äro sådana vi ville ha dem, hvems är felet? Icke är det helt skolans. Om hemmen med allvar satte sig före att höja den sedliga ståndpunkten inom sitt eget område, tro ni då att skolan ej skulle röna ett starkt inflytande häraf? Det är ju från hemmen barnen komma. Men är det icke så, att fast det pluggas oerhördt med småttingarna, när de skola läsas in i skolorna, det ofta nog försummas att bereda dem för det prof, som kommer efter inträdesexamen, kamratlifvet?

Det är många spørsmål som rört sig i de små hufvudena, innan skoltiden kommer. Barn kunna fråga i all oändlighet, och allt äro de öfvertygade att far och mor kunna ge besked om. Men det är icke allt man bör tala med barn om, sägs det. Det är särskildt en fråga, som många af dem icke fått svar på, en fråga,

som hvarje barn säkert någon gång grundat på och äfven framställt, den hur de kommit till. Den frågan undviker man gärna att svara på, och barnet känner, att man ej är rätt ärlig, och så märker det snart, att det är en hel del hithörande frågor, som man också undviker, och det får en känsla af att här finns ett förbjudet område, som man ej får tala om, därför att det är något skamligt och orätt som vidlåder detsamma. Och därför att barnet ej får svar på sina frågor, fortsätter det att undra, fast det ej längre frågar öppet.

Så kommer skolåldern, och gossen eller flickan får plötsligen en hel del kamrater. Och där är det antagligen någon som vet besked och gärna delar med sig af sin kunskap. Och det kan hända, jag säger ej, att det alltid är så, men det kan hända, att en dålig kamrat utöfvar en viss dragningskraft, blott därför att han kan svara på hvad ingen förut velat ge upplysning om. Och så blir uppfattningen från början snedvriden, sinnet förgiftadt af fula ord och skämt. Och så vänja barnen sig vid sådant tal och mista därigenom afskyn för det som är orent, så att deras motståndskraft är förslappad, när frestelsen en gång kommer. Det kan också hända, att blott af ovetenhet, blott därför att föräldrarna aldrig bedt dem taga sig i akt, de lära sig den last, själfbefläckelsen, som mer eller mindre utbredd finnes i många skolor.

Föräldrarna måste göra klart för sig, att de blott ha två val, antingen lämna barnen i okunnighet om allt som rör könsförhållanden eller gifva dem kunskap. De ha endast att välja mellan att själfva tala eller låta andra göra det. Det gäller att förekomma eller låta sig förekommas. Och det blir ej lättare att tala, därför att barnen bli äldre, kanske svårare, i synnerhet om de ofta sport förgäfves och därför slutat upp att komma till far och mor med svårigheterna.

Men icke kan det vara så svårt, att när ett litet pyre på 6—8 år frågar hvar lilla bror eller syster kommer från, tala om det enkelt och naturligt? Att det får veta huru nära mor och barn höra ihop, icke kan det skada; skall det ej i stället binda dem än mer tillsammans? Och när barnen fråga om annat, som hör hit, kan man då ej, äfven om man ej alltid tror sig om att säga hela sanningen, åtminstone svara dem så, att de förstå att detta är ett område, där de måste söka vandra med rena tankar? Och hur mycket lättare för dem blir det ej att göra detta, om de ej af nyfikenhet drifvas att lyssna till orent tal.

Om läraren känner att detta förarbete är gjordt, kan sedan hans undervisning arbeta vidare. Hans uppgift blir då att stadga den uppfattning barnen fått med sig från hemmet. Det blir lättare för honom att lugnt och enkelt svara på elevernas frågor, och äfven om han ger ett och annat nytt faktum, känna barnen igen fars eller mors lära, och så tro de än vissare på den.

Denna hemmets grundläggande undervisning skulle jag vilja sätta upp som en ny inträdesfordran till våra skolor. Jag skulle önska, att föräldrarna, när de öfverlämnade sitt barn åt läraren eller lärarinnan, talade om hvad de gjort härvidlag, så att dessa visste hvilka förutsättningar deras elever hade. Och om föräldrarna ej bringa saken på tal, är det lärarens skyldighet att taga upp frågan. Ty äfven om vi lärare ha rätt att lägga det största ansvaret på hemmen och väl veta, att vi utan deras hjälp förmå föga, ha vi dock icke rätt att sky några ansträngningar för att vinna denna hjälp. Och jag tror nog, att det skall gå andra, som det gått mig, att de endast skola möta förståelse och vänlighet.

Göra vi däremot intet, blir antagligen vårt arbete tyngre hela skolan igenom än hvad det behöfde vara, och särskildt i de högsta klasserna, där skolan måste aktivt gripa in och bibringa eleverna verklig kunskap i hithörande frågor. Där skall genomgås människokroppens anatomi, grunddragen af dess fysiologi och af hälsovårds-läran. Visserligen har det varit fallet, och är nog ännu så på många håll, att man läst människans anatomi, fysiologi och hälsovård, som om ej människosläktet vore deladt i män och kvinnor. Man har sällan sökt meddela flickorna den speciella hälsovård, som den kvinnliga organismen kräfver, ej sökt göra klart för dem hvilket stort ansvar moderskapet medför, hur innerligt det lilla barnet är beroende af sin moder och till hvilken grad föräldrarna äro ansvariga för sitt blifvande barns hälsa och kraft. Och samma uraktlåtenhet har man begått mot gossen. Men detta är orätt. Och orätt äfven om hemmen göra sin skyldighet och tala med sina döttrar och söner om dessa ting. Ty det är af en stor betydelse, att ungdomen i skolan får hemmets lärdomar bekräftade, får där så att säga mera vetenskapliga skäl för hvad hemmen i all enkelhet lärt dem. Och kanske behöfs det i vår tid med vår nuvarande litteratur mer än någonsin, ty den be- drager ofta.

Men villkoret för att en sådan undervisning allmänt skall gifvas i skolorna är naturligtvis den, att grundliga kunskaper i detta kapitel meddelas i alla de anstalter, som utbilda lärare och lärarinnor. Skall

den kursen kunna blifva så fullständig som den behöfver vara, bör den nog hälst meddelas af en kyinna åt kvinnor och af en man åt män, kanske särskildt därför, att man där är skyldig att öppna de blifvande lärarnas och lärarinnornas ögon för en del synd och last, som finnes, så att de förstå, om deras elever råka på afvägar, och äga förutsättningar att kunna hjälpa och rädda dem.

* * *

Hvad bör sägas åt barnen och huru mycket? dessa äro de frågor som framställa sig.

Hvad föräldrarna angår, vill jag ej åtaga mig att lämna något detaljeradt svar. För min del tror jag, att barnens frågor i de flesta fall ge tillräcklig ledning och att hufvudvikten ligger uppå att de ej kort afvisas eller uppsåtligt bedragas. Till den ene behöfver man säga mer, till den andre mindre, och likaså varierar nog äfven den lämpliga åldern för dessa samtal, men — dröj ej till andra gått er i förväg, och tala både med flickor och gossar!

För läraren, som skall meddela sin undervisning klassvis, ställer sig saken annorlunda. Han kan ej annat än i inskränkt grad taga hänsyn till individen, han måste arbeta ut en metod, en bestämd plan att gå efter. Denna kommer helt säkert, den också, att variera mycket för olika lärare; ju mera personlig undervisningen är, dess bättre. Vidare bli naturligen ock de fakta man bör meddela beroende af elevernas ålder. Med vuxna elever faller sig undervisningen lättast. För att i detta fall ge en utgångspunkt åt diskussionen vill jag ge grundlinjerna af den plan jag tänkt mig och själf tillämpat. Men jag ber att få betona, att det endast är grundlinjerna, och om jag är utförligare i förra delen af min redogörelse än i den senare, är det endast för att framhålla att jag tror, att lärarens uppgift blir lättare, om han går långsamt och varsamt i början. Mina elever ha varit en afgangsklass på 15—16 år. Som afslutning på min zoologiundervisning genomgår jag en kort kurs i embryologi, utvecklingslära.

Jag börjar med cellen, redogör för dess byggnad och lifsföreteelser. De lägsta djur och växter äro encelliga. Därför måste denna enda cell fullgöra alla de funktioner vi finna hos lefvande varelser; den andas, upptager näringen, smälter den, söndrar förbrukade beståndsdelar och den ombesörjer äfven fortplantningen. Denna sker helt enkelt därigenom, att cellen delar sig, så att det af en individ uppstår två. Någon olikhet i kön kan man icke tala om här. Men

går man litet högre upp i utvecklingsserien, träffar man flercelliga organismer, där ej längre hvarje cell fullgör alla lifsfunktioner utan en arbetsfördelning inträder — liksom några celler taga på sin lott matsmältningen, andra utsöndringen o. s. v., blir det äfven vissa celler, som öfvertaga fortplantningen. Dessa celler äro af två slag. Vi känna dem redan från de fanerogama blommorna.

De organ, som där äro nödvändiga för att det skall alstras nya frön, äro, som vi minnas, ståndare och pistiller. I ståndarnas knappar alstras frömjöl. I pistillens nedre del, det s. k. fruktämnet, finnes ett eller flere fröämnen, och i hvårt och ett af dessa en s. k. äggcell.

Det är denna som är afsedd att växa ut till det växtämne, som vi finna inuti hvarje frö. Men den kan ej göra detta, om den ej först får förena sig med ett frömjölskorn. Detta tillgår så, att frömjölet antingen af vinden eller genom insekter öfverföres till pistillens öfversta del, märket. Därifrån växer det ned som en lång, fin tråd, tränger in i fröämnet, och dess spets förenar sig med äggcellen. Och nu börjar denna att dela sig och växa. Den upptager näring från den öfriga växten och där anläggas olika organ, rot, stam och blad. Då äggcellen smält samman med frömjölskornet, säger man, att den är befruktad, och denna befruktning är således villkoret för att ett frö skall kunna bildas.

Anser man det lämpligt, redogör man här närmare för celledningen och kromosomernas förhållande därvid, talar om hur deras antal i äggcellen och frömjölscellen endast är hälften mot hvad det är i organismens öfriga celler, hvarför dessa förra på sätt och vis äro att betrakta endast som halfceller. Vid delningen fördelas de ytterligt noggrant, så att i hvar och en af de första klyfningscellerna det finns lika många från äggcellen som från frömjölscellen. I sammanhang härmed berör man ärftligheten. Redogör för huru man kan öfverföra frömjöl från en art till pistillen hos en annan närbesläktad och därigenom erhålla frön, som gifva upphof till en blandform af båda. Från den ena arten har endast kommit det lilla frömjölskornet, från den andra icke endast äggcellen utan därjämte all den näring, som gjort tillväxten möjlig, och ändå ärfver efter nuvarande teorier den nya växten lika mycket af båda sina förädrar.

De blommor, som hafva endast ståndare, kalla vi hanblommor, dem, som hafva endast pistiller, honblommor och fortplantningen genom frön den könliga fortplantningen till skillnad från den genom sättkvistar, grenskott och dyl., hvilken allmänt förekommer inom växtvärlden.

Inom djurvärlden är, så snart man lämnat de encelliga djuren, könsfortplantning regel, äfven om vid sidan af denna hos lägre former delning eller knoppning förekommer. De celler, som motsvara äggcellen, kalla vi helt enkelt ägg, dem, som motsvara frömjölskornen, spermaceller. Äggen äro de större, och detta därför, att de innehålla näring afsedd för embryot under dess första utvecklingstid. Stundom såsom hos fågeläggen kan denna näring vara mycket riklig.

Så öfvergår jag till sjöborrens utveckling. Talar om hur man en viss tid på sommaren kan finna vattnet alldeles grumligt af ägg och spermaceller. Om man lägger en sådan droppe vatten under mikroskopet, kan man iakttaga hur befruktningen sker och hur sedan ägget klyfver sig i 2 celler, så i 4 o. s. v. Man kan följa utvecklingen steg för steg.

Kan jag erhålla material, visar jag dem sedan några utvecklingsstadier af fiskar och groddjur. På våren är detta ej så svårt att anskaffa, och på vären anser jag, att man helst bör förlägga en sådan kurs, ty hvad man då alltid kan skaffa sig, det är rufvade hönsägg. Och just därför att jag lätt kunnat skaffa mig åskådningsmaterial, brukar jag ganska utförligt genomgå kycklingens utveckling. Den öfverensstämmer ju så mycket med däggdjurens. Där brukar jag låta eleverna få se ägg ur samma kull, en 5—6 dagar å rad. De följa utvecklingen steg för steg, på samma gång som jag närmare redogör för de viktigare organens utveckling. Och det intresserar dem ofantligt, de bli så stilla, tala så sakta — man ser att de känna sig stå inför något underbart.

Återstå så däggdjuren. De föda lefvande ungar, d. v. s. ägget utvecklas inuti moderns kropp. Därför behöfver äggcellen ej liksom hos fåglarna vara försedd med en hel del upplagsnäring utan är i stället mycket liten, och all den näring fostret behöfver för att kunna växa till och utvecklas upptager det ur moderns blod. Här är således den lilla ungen innerligare beroende af modern än någonsin tillförne och detta beroende fortfar, som vi väl veta, äfven efter födelsen, en längre eller kortare tid.

Hit kan undervisningen för flickor och gossar vara fullständigt lika. Sedan bör man tillfoga de anatomiska och fysiologiska detaljer som erfordras, för att man skall kunna ge dem en del upplysningar och råd angående fortplantningsorganens hygien.

Detta blir en kurs, där läraren talar mycket själf, visserligen frågar då och då för att vara säker på att han är förstådd, men dock förhör ganska litet, åtminstone på det åldersstadium jag syssel-

satt mig med. Hufvudsaken är icke att de lära sig en del fakta, utan vikten ligger uppå att de lära sig akta sin egen kropp och lära sig förstå, att gåfvan att gifva lif är en helig gåfva, hvars missbruk ofelbart drager sitt eget straff med sig. Men denna kunskap förmår ej ensam skydda dem och göra dem till verkligt sedliga människor, hemmet måste tillika under hela uppväxtåldern arbeta med detta mål för ögonen.

*   *   *

Till sist ännu ett ord. Jag har talat om naturkunnighetsundervisning och den sedliga uppfostran. De finnas, som mena att naturvetenskapen skall ersätta religionen. Detta har ej varit min mening, lika litet som jag velat fränkänna religionsläraren hans andel i barnens sedliga uppfostran, men hur han skall taga sin uppgift, därom är jag ej kompetent att yttra mig. Jag tviflar dock ej på möjligheten af ett godt samarbete. Icke går vår undervisning om sjätte budet i spillror, när vi säga de unga t. ex., att en moders första plikt är att ställa höga fordringar på sig själf och sitt barns fader, när vi visa dem att det ordet, som synes hvarje barn så grymt, att fädernas missgärningar skola hemsökas på barnen allt intill tredje och fjärde led, ej kan vara annat än sant, därför att den ena generationen växer fram ur den andra? De slagord nutiden lånat från naturvetenskapen om kampen för tillvaron och den bäst utrustades seger behöfva väl till motvikt Kristi milda lära: hvad I viljen människorna skola göra eder, det gören I ock dem.

Den moderna naturvetenskapen som hufvudfaktor i uppfostran löper fara att dana egoister, tanken på kommande slakten ensamt danar ej sedliga människor.

Den diskussion, som följde på det här återgifna inledningsföredraget och hvari många uppfostrarinnor, så väl mödrar som lärarinnor, deltog, visade genom allvaret och sakrikedom i hvad som yttrades, huru lifligt öfvertygelsen om frågans vikt trängt igenom i vårt samhälle och huru allmänt man erkände att på här berörda område framför allt kräfvdes ett ingripande från kvinnans sida. I det allra väsentligaste instämde de närvarande i de åsikter, som utvecklats i inledningsföredraget, först och främst däri, att grundläggandet af barnens sedliga uppfostran måste ske i *hemmet* och att det härvidlag vore *mödrarna*, som hade den första plikten och det största ansvaret. Af stort intresse voro också de inlägg, som gjordes

af en del mödrar, stödda på exempel hämtade från deras egen erfarenhet. Det vore, därom enade sig alla, föräldrarnas plikt att komma lärarna till hjälp, att redan från tidiga år, så snart barnen började undra öfver lifvets stora gåta, enkelt och naturligt ge dem upplysning därom och det på ett sätt som hölle deras fantasi ofläckad och gjorde dem rustade att med rent sinne mottaga den kunskap i könslifvets förhållanden, som beröringen med världen ej kunde undgå att skänka. Ett kringgående af sanningen vore förkastligt, framför allt att med uppenbara lögner afvisa den vaknande vetgirigheten. »Var aldrig rädda att tala till edra barn», var den uppmaning som en af de närvarande mödrarna ställde till auditoriet, en uppmaning som hon kunde stöda på erfarenheter ur sitt eget lif och det inflytande, som tillämpningen af denna sats utöfvat på hennes unge sons sedliga uppfostran.

Från *lärarinnornas* sida gjordes äfven många innehållsrika inlägg. Den invändningen framställdes dock från en del af dem, att det ej blott vore barnen som behöfde upplysning, utan äfven mödrarna. I synnerhet inom folkets led var en stark motvilja och skygghet, ja en otrolig konventionalism rådande inom detta område, ett faktum som bestyrktes af flera af de närvarande representanterna för folkskolan. Önskvärdheten af anordnandet af »modernmöten», där kunskap skulle meddelas i de spörsmål som beröra barnens hygieniska och sedliga uppfostran, som framkastades af en folkskollärarinna, vann också stor anklang och förordades af såväl mödrar som lärarinnor. Och ej blott arbetsklassens gifta kvinnor utan äfven mödrar ur de bildade klasserna borde kunna draga nytta af en utvidgad kunskap i här berörda fall.

Härmed är i allra största korthet hufvudinnehållet af diskussionen angifvet. Men äfven andra kvinnor än dem, som ha barnuppfostran till sin hufvuduppgift, gjorde beaktansvärda inlägg. Så torde de *kvinnliga läkarnas* ord i dessa spörsmål i all synnerhet väga tungt. En af dessa, hvilken kan stöda sin erfarenhet på en mångårig och framgångsrik verksamhet som praktiserande kvinnoläkare i Stockholm, gaf också en varmhjärtad framställning af sin uppfattning af frågan. Tack vare talarinnans älskvärda tillmötesgående att efteråt skriftligt meddela de tankar, som hon på diskussionsaftonen uttalade som »fria ord», äro vi i tillfälle att in extenso återgifva hennes yttrande.

Inlägg af doktor Karolina Widerström.

Den fråga, som är före här i afton, är utan tvifvel en synnerligen viktig fråga. Dess betydelse ur hygienisk synpunkt har jag varit i tillfälle att upprepade gånger i tal och skrift framhålla, hvarför jag här vill inskränka mig till att påpeka hurusom, hvad särskildt det kvinnliga släktet angår, bättre kunskaper på detta område,

rätt tillämpade, skulle bortskaffa mycket onödigt lidande, mycket genom okunnighet själföfvalladt lidande. Livvet pålägger oss i alla fall för mycket lidande, som vi ej kunna undgå, som ej kan aflyftas eller botas, för att vi ej skulle bemöda oss att göra oss kvitt det som kan tagas bort.

Frågan har äfven en ästetisk sida. Det är påfallande ofta man möter, både hos män och kvinnor, den uppfattningen, att könslifvet är någonting lågt, simpelt och fult, något som egentligen ej är människan värdigt och som man skulle vilja göra sig af med, om man blott kunde. Det är det gamla medeltidsidealet som går igen och spökar, som ser askesen som den högsta renheten. Men då nu naturen danat oss till könsvarelser, är det ju uppenbart, att en sådan uppfattning är abnorm. Tycka vi att naturen är vidrig och ful, så måste felet ligga i vår uppfattning. Synas oss drifterna — de enkla, naturliga drifterna — osköna, så måste det finnas en skärfva i vårt öga, som förvänder vår syn. Botemedlet ligger då ej heller uti att söka skaffa bort drifterna — det lyckas i alla fall ej och naturen hämnas om vi göra våld på henne — utan botemedlet ligger uti att skaffa bort skärfvan. Och den skärfva, som beträffande dessa ting finnes i vårt öga, den har kommit dit på förvällande af alla förvillelser, alla synder, som begåtts på detta område. Men kanske djupast pressades den in däri uti barnaåren, genom alla föräldrarnas lögner för barnen och genom alla de smutsiga antydningar och skildringar, med hvilka från andra håll barnets vetgirighet på detta område blifvit mättad. Barnaintrycken äro ju de djupaste och varaktigaste i livvet, de som verka mest bestämmande på oss till ondt eller godt, bringa oss i fördärf eller skydda oss. Intet hjälper oss så i kampen mot yttre och inre fiender som rena, sköna barnaintryck. Vi kunna grumla dem, vi kunna synda mot dem, men de finnas kvar inom oss såsom våra egna domare, och efter förvillelserna stråla de fram i klarhet igen och vår syn på tingen är åter lika ljus och vacker.

Men frågans viktigaste sida är hvarken den hygieniska eller den ästetiska. Den viktigaste sidan är den etiska. Det är också den sidan som gjort, att frågan kommit fram till diskussion. Det är under sträfvandet att råda bot för de sedliga förvillelserna bland det uppväxande släktet som lärare och lärarinnor kommit till det resultat, att man måste söka förekomma det onda genom att från början ge barnen en både sanningsenlig och ren kunskap om könslifvet. På den så lagda grunden kan man med hopp om framgång bygga vidare.

Frågans etiska räckvidd är i själfva verket oerhördt stor. Förvillelserna — jag talar nu egentligen om de vuxna — på könslifvets område äro så många och så svåra och de karaktärens lyten och kroppens sjukdomar, som härröra från dem, äro af så hemsk betydelse för individen, familjen och samhället, att den, som fått en inblick däri, med svidande hjärta frågar sig: hvar finnes botemedlet för allt detta elände? Och hur man spørjer och hur man grubblar och hur oklart det mesta i alla fall står för en till slut, en sak blir dock klar, till ett resultat kommer man dock, och det är: den breda grund, hvarpå arbetet ovillkorligen måste byggas, heter upplysning. Jag ser i samhällets sedliga omdaning en af kvinnosläktets stora uppgifter. Den nuvarande generationen är dock ännu ej vuxen den uppgiften; den är i genomsnitt för okunnig därtill, trots sin tvifvelsutän höga bildningsnivå för öfrigt. Den sedliga indignationen och den alla hinder undanrödjande, allt motstånd betvingande energin finnes; det har Josephine Butler visat. Såsom exponent på hvad en sådan indignation och en sådan energi förmå uträtta skall hvad hon gjort äga bestående värde för alla tider. Men näppeligen var sättet hon valde det rätta. Det rätta sättet skola kommande generationers kvinnor finna, dessa kvinnor, hvilka som barn af sanningsälskande, renhjärtade mödrar fått öppna, ärliga svar på hvad hälst de frågade om, äfven när de med undran i blicken sporde om tillblifvans mysterium; hvilka sedan under sin uppväxt och allt framgent fått lika goda kunskaper på detta område som på andra, hvilka för hvarje människa äro af vikt. Dessa kvinnor skola ej skämmas för detta sitt vetande; de skola se på könslifvet enkelt och naturligt, med mera kyliga, oberörda sinnen. De skola med vaken, ogrumlad blick se hvad som på detta område är natur eller onatur, sundt eller osundt, rent eller orent. De skola utan att svindla, utan att tappa hufvudet kunna taga kännedom äfven om förvillelserna på detta område och deras följder; de skola ej förifra sig i blind ensidighet. Långsamt men säkert skola de föra samhället framåt mot verklig sundhet och verklig kyskhet. För att göra första början till en sträfvan, som syftar så högt, är det väl värdt, att den nuvarande generationen gör allt hvad den kan; det är väl värdt, att mödrar och lärarinnor skaffa sig goda kunskaper och framför allt uppfostra och betvinga sig själfva, så att de med rena hjärtan måtte kunna ge barnen en ren och god kunskap.

Funderingar öfver den nya almanackan.

I många svenska hem har i dessa det nya årets — för att icke säga seklets — första dagar ett flitigt studium ägnats almanackan, hvars nya namnlängd gifvit upphof till mången rynkad panna och mycket förtvifladt grubbel. »Hvarför», så har svenska folket frågat sig, »hvarför få vi icke längre uppkalla våra döttrar efter den vördnadsvärde munken Beda lika gärna som att ge dem hästnamnet Blenda? Eller hvarför skall en fader eller moder afhållas från att låta döpa sina barn till Mormässa eller Petrifång af den tanken att de då beröfvas fördelarna af en namnsdag, under det att den, som i dopet fått det betydligt ofrefligare namnet Menlösa barns dag, fortfarande får njuta dessa fördelar?» Efter ihärdigt tankearbete har så svenska folket kommit till den slutsatsen, att vederbörande — med detta namn, som visserligen icke upptages i almanackan, vilja vi här för korthetens skull beteckna den nya namnlängdens upphofsmän — att vederbörande besjälats af ädelt nit och fosterländska idéer och att omsorgen om Sveriges ära föranledt namnförändringarna. Och ha de ock hårdhänt skrapat ut några af våra älsklingsnamn eller rubbat våra bemärkelsedagar, så må det vara dem förlåtet för den goda sakens skull.

Så långt har svenska folket kommit på egen hand, men ännu kvarstår en mörk och svårtydd gåta, som trotsar dess tankeansträngningar: hvarför har just det namnet kommit på just den dagen i stället för just det gamla namnet? Är detta ett den blinda slumpens verk och ha utbytena dikterats af ett nyckfullt själfsvåld? Är det så man behandlar en af våra dyrbaraste egendomar?» — Nej, trösta sig, svenska folket! Det är ej slump och nyck som råda här, utan förnuftiga principer, fördolda visserligen för hopens ögon, men lätt skönjbara för den skarpsinnige. För att lugna svenska folket skall jag här omtala och med exempel belysa de förnämsta principerna för namnutbytet.

Den mest i ögonen fallande och flertaligast representerade principen är *ljudlikhetens*. Stundom är denna likhet en mera krass och lätt märkbar, såsom då Hyginus utbyts mot Hugo, Maurus mot Laura, Filemon mot Filippa, Mamertus mot Märta, Lasarus mot Assar (exemplen kunna mångfaldigas). I andra fall fordras något mera eftertanke för att upptäcka likheten, t. ex. i fråga om Edwin och Vindician, Ingemar och Marcellinus. Fallet Åke—Akatius er-

bjuder inga otydda gåtor för den i språkhistorien hemmastadde, som vet, att fornsvenskt långt a ger nysvenskt å.

I andra rummet kommer *öfversättningens* princip. Vi ha då först de mera direkta öfversättningarna såsom från Konkordia till Frida (endräkt är en bättre öfversättning, men mindre användbart som namn) eller från Primus (= den förste) till Börje, Hieronymus till Helge (jag förutsätter, att läsaren förstår, att Hieronymus har något med helig att skaffa). Ireneus har öfversatts med Gottfrid, emedan Irene betyder frid och Ireneus dessutom var namnet på en gudfruktig man. Maximus har fått vika för Magnhild, emedan det är superlativ af adj. Magnus; det hör således strängt taget icke till denna afdelning. Serafer och älfvor är väl inte precis detsamma, men de ha dock något tycke af hvarandra, hvarför Serafia ersatts med Alfhild. Arkadius har blifvit Frideborg, emedan landskapet Arkadien ju af ålder betraktats som en fridens boning par préférence. Potentia, som betyder makt, har blifvit Arik, ty rik betyder i formspråket äfven mäktig. Något krångligare ställer saken sig med Vitalis och Estrid. Vitalis kan ju som bekant öfversattas med »lifvet en strid». Nu torde Estrid enligt etymologerna snarare vara ett fridens än ett stridens barn (jag bryr mig inte om att här redogöra för dess etymologi, ty det förstår ni i alla fall inte), men vederbörande ha föredragit att endast hålla sig till ordets nuvarande skepnad, och deras språkkänsla finner i detta kvinnonamn en påminnelse om tillvarons kvistighet. En indirekt öfversättning finner jag i fallet Leontius—Björn; egentligen skulle det vara lejon, ty leo betyder lejon, men björn och lejon kan ju komma ungefär på ett ut, och som lejon icke förekomma i Sverige i vildt tillstånd, har man ansett patriotismen fordra, att man satte dit Björn i stället. Samma förhållande ha vi i Zefyrinus—Östen. Zefyr är ju västanvinden, men vederbörande tyckte förmodligen att västan (i västen?) vore ett alltför vekligt namn för moder Sveas söner, och öster och väster är ju ungefär detsamma. Den språkhistoriskt kunnige skall i detta fall se ett nytt exempel på vederbörandes prisvärda frihet från etymologisk lärdomsbarlast.

Vi komma nu till den princip, som jag i brist på svensk term ser mig nödsakad att kalla *kontiguitetens*. Hvarmed menas, att det gamla och det nya namnet pläga uppträda tillsammans och därför lätt associera sig. Exempel: Simeon har efterträds af Hanna naturligtvis af den anledningen, att två personer med dessa namn förekommo tillsammans i Jerusalems tempel. Hvarför Axel ersatts med

Gerda är ju solklart för dem, som läst Warburgs lilla gula litteraturhistoria och därur inhämtat, att Tegnér skrivit tvänne dikter med dessa namn. Att vederbörande satt in Ester i stället för Amos förklaras enklast af att båda äro namn på bibliska författare. Att Axel, sedan han fockats från sin gamla dag af Gerda, i stället intagit Justinas plats, beror antagligen på att vederbörande dragit sig till minnes Topelius' dialog »Axel och Stina», hon kunde ju lika väl ha hetat Justina som Kristina. Dock vågar jag icke gå i god för sistnämnda förklarings riktighet.

Slutligen ha vi *begreppsassociationens* princip, d. v. s. då båda namnen beteckna begrepp (eller personer), som på grund af betydelse-likhet lätt associeras med hvarandra. Nestor och Torigny (lagman) voro begge ålderstigna och kloke män, som tyckte om att kostnadsfritt utdela råd; den förre var grek och den senare svensk. Hvad är då naturligare för ett fosterländskt sinne än att låta greken maka åt sig för svensken. Raket tyckte liksom Jeremias om att utgjuta sig i klagovisor och har därför fått inta hans plats. Det är ju enkelt och tydligt. Litet mera invecklad är Antipas, hvars efterträdare är Ulf. Därmed förhåller sig så: Antipas är tillnamnet på Herodes, denne var en räf, räf är nästan detsamma som varg (eller ulf), och därför ha vederbörande föredragit Ulf, emedan räf redan finnes som tillnamn (det gör Ulf också, men det ha vederbörande tydligen ej tänkt på). Medge, att den förklaringen är bra tydlig och »inlysande», fast ni kanske inte hade kommit att tänka på den själf. Den ena blomman kan vara så god som den andra, men violer växa vildt i Sverige, och det göra inte narcisser; därför har man satt in Viola i stället för Narcissus. Nog hade man kunnat hitta på en bättre öfversättning på metod än allvar, men begreppen associera sig ju tämligen otvunget, och jag vill därför icke motsätta mig, att gossebarn döpas till Alvar i stället för Metodius.

Några fall låta ej inränga sig under dessa principer, utan kräfva specialförklaringar. Att Nore placerats på 4 november, har naturligtvis förestafvats af kärlek till broderlandet; jag tycker bara, att vederbörande bort sätta Svea på samma dag, liksom fordom Adam och Eva samsades om en dag. Jesper skulle ju egentligen ha stått på sju-sofva-redagen på grund af sammanhanget mellan gäspa och sofva, men fick byta plats med Marta med anledning af en viss inflytelserik Jespers orättvisa motvilja mot den nya namnsdagen. Att efter Johannes döparens halshuggning Hans kvarstår såsom räst är ju naturligt och tarfvar ingen vidare förklaring.

Jag tror mig nu ha nöjaktigt förklarat de flesta namnbytena. Dock kvarstå några, som trotsat mitt skarpsinne. T. ex., hvarför har Torbjörn satts på 40 martyrs dag? Männe därför att, då en man skulle ersätta 40 stycken, ville man åtminstone ha en riktigt kraftig pris. — Denna tidskrift kan hädanefter också fira namnsdag, den 11 september, den dag som fordom hette Protus. Jag skulle gärna lämnat en förklaring äfven af detta namnbyte, men ser mig tyvärr nödsakad att öfverlämna det i likhet med några andra fall åt samtidens eller eftervärldens klyftighet. *) Det är en värdig uppgift för en psykologiskt intresserad specialist på namnforskningens område.

Tertullianus.

Eva Wigström (Ave) †.

Den författarinna, som bar detta namn och denna signatur, har den 5 januari slutat sitt långa och verksamma lif.

Hon var född 1832 i en skånsk socken, Asmundtorp, och föräldrarna, Pål Nilsson och hans hustru, voro bondfolk. Hon växte upp bland en stor syskonskara, och en af bröderna, som var för klen att bruka jorden, fick i uppdrag att undervisa henne i innaläsning om söndagarna. Vidare hade hon tillfälle att i hemmets icke oansenliga bibliotek tillfredsställa den oroliga lästörst, som oftast plägar karakterisera vardande författare. Men hon hölls äfven, i likhet med syskonen, till träget husligt arbete under veckodagarna.

Familjen rådde bland annat om Ramlösa hälsobrunn, och dit flyttade Eva med modern och ett par af systrarna efter faderns död. Vid 23 års ålder blef hon gift med brunnens disponent, fanjunkaren Cl. Wigström, som nu jämte två döttrar öfverlefvat henne.

Redan 1864 började hon så smått som folklifsskildrare, men hon debuterade först 1870 med en bok: »För fyrtyo år sedan. Taflor ur skånska folklifvet». Hon har utgifvit åtskilliga berättelsesamlingar och romaner, af hvilka de bondeskildrande otvifvelaktigt

*) Antingen måtte den ärade och namnkunnige författaren ha glömt sin grekiska eller ock hysa en missriktad fruktan att korrumpera oss genom smicker, ty annars skulle han väl näppeligen dragit sig för att framhäfva den fina komplimang, som skönjes i »vederbörandes» uttydande af Protus (den förste, d. v. s. den främste) mot Dagny (således den fränsta)

Red:s anm.

stå högst. På det folkloristiska området har hon dock utfört sin mest bestående gärning, vare sig hon sysslat med att uppteckna »skånska visor, sagor och sägner» eller hon i novellistisk form återberättat folkets från mun till mun fortplantade fantasiskapelser, såsom i det nyligen häftesvis utkomna illustrerade verket »Från herresäten och bondgårdar». Äfven som barnboksförfattarinna har hon varit lycklig — vi erinra om den till senaste julen utgifna täcka sago-samlingen »Vingalek».

Eva Wigström hade många andra intressen än de vittra och folkpsykologiska. Hon har äfven skrivit artiklar i den periodiska pressen rörande åtskilliga pedagogiska och sociala ämnen. Vidare medverkade hon energiskt till upprättandet af en folkhögskola för lärarinnor i Helsingborg och var åren 1877—90 biträdande lärarinna i sin ena dotters privatskola därstädes.

En invigningsfest å Sophiahemmet.

A Sophiahemmet firades den 20 dennes en enkel högtid, då 11 elever efter genomgången utbildningskurs upptogos såsom sköterskor. Denna gång fick högtiden sin särskilda prägel däraf att H. K. H. kronprinsessan var närvarande. Tal till de utgående eleverna hölls af universitetskanslern Gilljam, hvarefter kronprinsessan å drottningens vägnar utdelade skötersketecknen till de unga kvinnorna, hvilka därigenom upptogos i Sophiahemmets sköterskekår. Ett religiöst föredrag och ett par sånger avslutade högtidligheten.

Det intryck, som deltagarna medfört från den i all sin enkelhet så vackra och tilltalande festen, var helt säkert ej blott den öfvergående stämningens. Tacksambetskänslan torde ha varit den öfvervägande. Och i sanning stor är den tacksambetsskuld, hvartill Sverige står till Sophiahemmet för de senare årens storartade utveckling af sjukvården. Det är ej blott den stora allmänheten, som därvid varit den vinnande, icke blott alla dessa lidande i hemmen och på sjukhusen, hvilka numera ägnas den kärleksfullaste och noggrannaste vård. Äfven läkarna erkänna villigt och tacksamt att sjuksköterskans insiktsfulla arbete utgör hans förnämsta stöd vid

utöfvandet af hans kall, och hyad Sveriges kvinnor beträffar, kunna de ej nog högt skatta förmånen att ett arbetsfält öppnats för dem, där den kvinliga förmågan på det mest hedrande och välsignelsebringande sätt kan göra sig gällande, den praktiska sjukvårdens. Sträfvandet att höja detta arbetsfält har under mer än ett decennium varit Sophiahemmets ädla och framgångsrika mål.

Kvinnorna som reseinspektörer.

Från fattigvårdsinspektören har under förlidet år till fattigvårdsnämnden inlämnats ett förslag till förändrad organisation af inspektionen öfver på Stockholms stads bekostnad utackorderade barn. En punkt i detta förslag innehåller: *att såsom reseinspektörer och kretsombud fruntimmer skola erhålla företrädet*. Styrelsen för utackorderingsbyrån, till hvilken fattigvårdsnämnden vädjat, har aflåtit ett svar på berörda hemställan och detta svar är högst karakteristiskt för den ståndpunkt, som vårt lands myndigheter ännu intaga till alla samhällsreformer, där det ifrågasättes att kvinnokraften officiellt skall komma till användning. Styrelsen för utackorderingsbyrån finner *icke* några skäl vara för handen att biträda fattigvårdsinspektörens hemställan rörande valet af kvinnor som reseinspektörer.

Vi meddela här några detaljer ur den ganska vidlyftiga motivering, som nämnda styrelse begagnar för att ge stöd åt sin uppfattning om kvinnornas inkompetens.

Såsom skäl för sitt förordande af kvinnor till reseinspektörs-posten hade fattigvårdsinspektören åberopat exempel från England, kvinnornas naturliga lämplighet att öfvervaka uppfostrandet af späda barn samt att kvinnornas arbetskraft härvidlag skulle ställa sig ekonomiskt fördelaktigt. Bemötandet af dessa skäl är affattadt sålunda:

Det första skälet anser styrelsen böra helt och hållet förfalla, då man erinrar sig de olika förhållanden, som råda i England och Sverige. I det förstnämnda landet äro afstånden korta, klimatet gynnsammare för resor, och vägarna i landets olika delar kunna öfverallt trafikeras af åkdon. I Sverige äro alla dessa förhållanden vida ogynnsammare, isynnerhet i skogsbygder, där dryga sträckor ofta måste tillryggaläggas till fots.

Det andra skälet skulle ej kunna bestridas och väga tungt, om inspektionens uppgift vore praktiskt utöfvad barnavård. Men inspek-

tionen kan knappast uträtta något annat än tillse, om barnet är sjukt eller lider af fysisk eller moralisk vanvård. Detta kan lika lätt upptäckas af ett manligt som ett kvinnligt öga. Om barnet är sjukt, måste inspektionen inskränka sig till ett kategoriskt föreläggande för fosterföräldrarna att anskaffa läkarevård, och har barnet blifvit vanvårdadt, har inspektören endast att efter en fruktlös befunnen varning förflytta barnet till ett bättre hem. Det är ej tillrådigt, att inspektören skall vara rådgifvare i sjukvårdsförhållanden; det bör vara legitimerad läkare förbehållet. Såsom ambulatorisk instruktör i barnavård kan inspektören ej uträtta mycket och ett dåligt hem kan ej reformeras af några flere eller färre besök, äfven om de förnyas hvarje månad.

Befinnes hemmet öfvervägande olämpligt, finnes sällan annan utväg än att afbryta förbindelsen med detsamma. Vid dylika tillfällen krävas så kraftiga åtgärder, att endast få fruntimmer kunna åstadkomma detta. Fosterföräldrarna göra nämligen kraftigt motstånd, då det ifrågasättes att framtaga dem barnen. Härtill kommer, att många af de utackorderade barnen äro mindre välartade, hvarför det fordras ett kraftigt uppträdande äfven mot dem; något som ett fruntimmer knappast kan på tillfredsställande sätt fullgöra. Denna är en af de svåraste uppgifter och kräver en respektingivande personlighet, som förstår att träffa det rätta lagom.

Antagandet att fruntimmer skulle bli billigare är ej alltid gifvet, enär dessa ej kunna uthärda samma strapatser som en man. Hennes resor skulle draga längre tid och kräva större bekvämligheter, hvadan skillnaden i dagraktamente skulle utjämnas eller kanske ställa sig till manliga inspektörers favör.

Kvinnor skulle mötas af öfverstigliga hinder att taga sig fram, då de ofta måste vandra till fots hela mil genom skogar och moras. Sådana färder skulle i synnerhet vintertid vara outförbara för kvinnor. Att åberopa vår tids förbättrade kommunikationer vittnar om bristande kännedom af förhållandena på landsbygden. Där är det ofta flere mil till närmaste poststation eller ångbåtsbrygga, och där är man under vissa tider på året fullkomligt afstängd från all förbindelse med närmaste granne, hvarför man ej kan tala om förbättrade kommunikationer.

Styrelsen vill äfven upplysa om att landtbefolkningen, »särskildt bönderna», är ytterst känslig för allt hvad kritik och anmärkingar heter, hvarför inspektionsuppdraget måste handhafvas med den mest utsökta grannligheten och inspektören vara väl förtrogen med bondfolkets tycken och åsigt, särskildt dess svagheter. Ett enda litet misstag kan i en hel trakt stänga vidare möjlighet till utackordering. Äfven vill styrelsen fästa uppmärksamheten vid att »bönderna i allmänhet hysa ett sublimt förakt för allt officiellt kvinnoarbete». Hur styrelsen skall kunna ersätta brister i praktisk anläggning, som skulle vidlåda fruntimmersinspektionen, är svårt att inse.

Att anställa några kommentarier öfver här anförda skrifvelse är icke af nöden, den talar ju för sig själf. Lika litet torde det behövas, att man slösar många ord på att *bevisa* sanningen af en så urgammal sats som den, att kvinnorna inom barnavården äga större insikter och erfarenheter än männen.

Lyckligtvis är den åberopade myndigheten icke den afgörande i här berörda fall, då valet af resinspektör närmast beror af fattigvårdsnämnden. Det är äfven att hoppas, att de i hög grad svaga argument, som af utackorderingsbyrån användas för att bevisa kvinnornas inkompetens, icke skola inverka på den beslutsmässiga styrelsens afgörande och att densamma skall låta ett rättvist, fördomsfritt och humant åskådningssätt vara det bestämmande vid fällandet af utslaget.

Är kvinna kompetent att inneha offentlig läkarebefattning?

Med anledning af en förestående utnämning af en offentlig läkarebefattning stå vederbörande inför nödvändigheten att fastställa ett prejudikat rörande *kvinns* kompetens att bekläda en dylik tjänst. Vi inskränka oss här att, tillsvidare utan kommentarier, ur pressen lämna en redogörelse för fallet i fråga.

Den med utgången af nästkommande februari månad ledigblifna underläkarebefattningen vid Stockholms stads och läns kurhus söktes vid anmälningstidens utgång af med. licentierna E. V. Bergman, E. Olsson, D. Lundgren och *Alma Sundqvist*. De sökandes kompetens underställdes medicinalstyrelsen, som i enlighet med hvad vi förut omnämt till svar härå meddelade, att Bergman, Olsson och Lundgren voro kompetenta till befattningen, men att styrelsen på grund af k. m:ts skrifvelse till sundhetskollegium den 3 juni 1870 angående rättighet för kvinna till läkareyrkets utöfvande m. m., hvori k. m:t förklarar sig hafva funnit betänkligheter i allmänhet möta för kvinnas anställande i offentlig ämbetsbefattning såsom läkare, anser fröken Sundqvist ej vara till den sökta befattningen kompetent.

Häröfver har med. lic. Sundqvist den 24 januari besvärat sig hos k. m:t, framhållande, att ordalagen i det ofvannämnda k. brefvet endast innebära ett uttalande i allmänhet utan att vilja fastslå en bestämd regel, i hvilket fall formuleringen gifvetvis blifvit en annan, liksom då ock följt, att andra stadganden, i hvilka ingen åtskillnad göres på läkares kön och enligt hvilka därför kvinnor äro berättigade

att söka läkaretjänster, skulle på motsvarande sätt ändrats. Och med afseende på sakens reella sida anför klaganden, att särskildt beträffande den ifrågavarande befattningen dess besättande med en kvinnlig läkare ej bör kunna anses olämpligt, till stöd hvarför åberopas ett intyg af prof. E. Welander, hvilken väl på ifrågavarande område torde få anses vara vårt lands främsta auktoritet.

Professor Welander, som själf under lång tid varit dels underläkare, dels t. f. öfverläkare vid Stockholms stads och läns kurhus, betygar med stöd af därunder vunnen erfarenhet, att från rent medicinsk synpunkt intet skäl kan anföras, hvarför ej en leg. kvinnlig läkare likaväl som en manlig kan anställas som underläkare vid sjukhuset. Och de öfriga egenskaper, som erfordras för en dylik befattning, nämligen förmåga att kunna hålla ordning inom sjukhuset och att sätta sig i vederbörlig respekt hos där vårdade patienter m. m., äro individuella och kunna finnas likaväl hos en kvinnlig som hos en manlig läkare.

Professor W. avslutar sitt intyg med följande ord:

»Det synes mig därför ej riktigt att a priori anse en kvinnlig läkare, endast på den grund att hon är kvinna, olämplig att erhålla denna underläkarebefattning vid Stockholms stads- och läns kurhus».

Tillägg till recensionen af B. Wadströms »Ur minnet och dagboken» i Dagnys häft. 19—20, 1900.

Vid närmare eftersinnande har jag insett, att jag ensidigt och orättvist bedömt pastor Wadströms bok och den riktning den representerar. Trots framställningens brister och fränstötande sidor finns i boken ett försonande drag, som af mig ytterst otillräckligt framhållits, det nämligen, som i början af min recension omtalas såsom »läsarnas vackraste och viktigaste karakteristikum». Där den själföföglömande och hängifna kärleken till Kristus finnes, bör den öfverskylla en myckenhet af ästetiska brister. Jag vill också hoppas, att det är denna sida som lockat bokens många köpare.

M. Lgm.

* * *

Det har synts oss rättvist mot recensenten att införa ofvanstående; men på samma gång vilja vi bestämdt fritaga oss från hvarje misstanke om instämmande i det förmildrade omdömet om pastor Wadströms memoarer. Den religiösa riktning förf. representerar torde knappast, i den mån den är något värd, kunna gagnas af ett dylikt arbete, och »kärleken till Kristus» bör icke missbrukas till ursäkt för underhaltig litteratur. Troligtvis är det mindre denna sida, den religiösa, som har skaffat boken så rask åtgång, snarare de flere hundra sidor, som vädja till en okultiverad och af fromma talesätt intagen smak.

Red.

Föreningsmeddelanden.

Med anledning af Lars Johan Hiertas 100-års-fest har Fredrika-Bremer-Förbundet till fru professorskan Anna Retzius, född Hierta, aflåtit en skrifvelse med följande lydelse:

Djupt inseende den stora tacksamhetsskuld, hvori den svenska kvinnan står till *Lars Johan Hierta*, ber Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse att till Eder, Fru Professorska, och genom Eder till Edra systrar och öfriga släktingar få frambara ett uttryck af sitt varma och tacksamma erkännande af allt hvad hån verkat till höjande af kvinnans ställning i samhället.

På samma gång ber styrelsen att få uttala sitt hjärtliga tack för det exemplar af Eder faders självbiografi, som Ni förärat Förbundet.

* * *

I ett följande häfte kommer Dagny ått i en särskild artikel behandla Hiertas betydelse för den svenska kvinnan.

*

Ett tack från fru Lina Morgenstern har tillställts Förbundet med anledning af det lyckönskningstelegram, som afläts till fru Morgenstern på hennes 70:e födelsedag den 30 sistlidne november. Den versifierade tacksägelsen har följande lydelse:

*Unmöglich ist's mit eigner Hand
Zu schreiben über Meer und Land
Den Tausenden, die mich erfreut
Zum 70.ten Geburtstag, heut.
Den tiefgeföhnten, inn'gen Dank
Für Alles was zum Herzen drang
Von Gruss und Wunsch aus nah' und fern
Nehmt hin von*

Lina Morgenstern.

*

En skrifvelse till Stockholms stadsfullmäktige har af Förbundet aflåtits med följande innehåll:

Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse har med största intresse tagit del af den hos stadsfullmäktige i december nästlidet år väckta motionen, att en komité måtte tillsättas med uppdrag att utarbета och för stadsfullmäktige framlägga ett fullständigt förslag till inrättande i Stockholm af praktiska yrkes- och arbetsskolor för 14—18 års manlig och kvinlig ungdom. Styrelsen har med så mycket större tillfredsställelse sett, att denna fråga blifvit väckt inom stadsfullmäktige, som enligt styrelsens uppfattning upprättandet af dylika skolor är för ungdomens sunda utveckling af den allra största vikt och betydelse, och skulle styrelsen bland de skäl, hvilka tala för sådana skolors ordnande, särskildt vilja framhålla, dels att yrkesskolan gifver ett verksamt skydd åt den ungdom på 14—18 år, hvilken genom brist på erforderlig tillsyn från sina hem lätt kommer att utom

hemmet lockas till lättjefullt dagdrifvarelif och fördärfbringande nöjen, dels att genom yrkesskolan flit och arbetsamhet uppmuntras och att där under tillförlitlig kontroll den arbetskraft kan användas och utvecklas, som ovedersägligen äges af omförmälda ungdom och hvilken under nuvarande förhållanden icke vederbörligen tillvaratages, detta beroende i viss mån däraf att lärlings- och gesällsystemet ej numera tillämpas hos oss samt däraf att hemmen ofta numera, i synnerhet i städerna, ej äro ordnade på så sätt, att lämpligt arbete för ungdom vid den nämnda åldern där kan beredas, och dels att yrkesskolan gifver uppfostran och utbildning för framtida själf försörjning, på samma gång som den genom att öka yrkesskickligheten bidrager att höja vårt lands industriella förmåga.

Såsom motionären och framhållit, gälla de skäl, hvilka tala för upprättandet af yrkes- och arbetsskolor för gossar, lika väl för sådana skolors ordnande för flickor. Däremot torde otvifvelaktigt, äfven om en del kurser kunna vara desamma för gossar som för flickor, ett antal särskilda kurser behöfva ordnas, där vikten hufvudsakligen fästes vid gossars, och andra, där flickors utbildning särskildt afses, och torde af dessa senare skolor sådana i första rummet böra upprättas, hvilka på samma gång de gifva undervisning för framtida själf försörjning, äfven gifva sådan utbildning, som, om den unga flickan blir hustru och moder, kan komma henne och hennes hem till godo.

Under sådana förhållanden och då redan vid utarbetandet af förslagen till de ifrågasatta skolorna hänsyn bör tagas till de resp. skolornas lämplighet för så väl flickor som gossar och det icke torde kunna bestridas, att kvinnan i de frågor, hvilka gälla hennes eget kön, har större erfarenhet och sakkunskap än mannen, vill Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse härmed värdsamt hemställa:

1) att kvinnor måtte insättas i den komité, som har att utarbete förslag till ifrågavarande skolor, och

2) att bland de personer, hvilka eventuellt komma att i utlandet studera hithörande förhållanden, äfven kvinnor måtte utses.

*

Stipendiefonderna. Den hedersgåfva åt landshöfding Poignant, som i anledning af landshöfdingens afskedstagande från sitt ämbete på Gotland insamlats och som uppgick till omkring 1,500 kronor, har, när det lämnats åt honom att bestämma öfver dess användande, godhetsfullt öfverlämnats till Fredrika-Bremer-Förbundets fond, som är afsedd att bereda yrkes- och studiestipendier åt unga gotländska kvinnor. Ofvannämnda gåfva jämte öfriga för samma ändamål förut insamlade medel hafva af lokalkomiténs ordförande för Gotland, fru Georgina Poignant, öfverlämnats till Styrelsen för stipendiefondernas förvaltning. Den för gotländska kvinnor afsedda stipendiefonden uppgår till 6,026 kronor och kommer första stipendiet att utgå år 1902.

— C. E. Lagerström —
FREJA-MAGASINET

STOCKHOLM

Lager af **Sybehör & Modevaror**

OBS! Order från Landsorten exp. skyndsamt.

Sirius-Kaminer,

mycket bränslebesparande och med prydligt utseende säljas af:

Per Froms Velocipedfabriks-Aktiebolag,

(Kongl. Hofleverantör.)

Mäster Samuelsgatan 34, Stockholm.

☛ *OBS!* Prospekt sändas på begäran. *OBS!* ☛

Nya Hushållsskolan

(för bildade flickor). Grundad 1881.

Föreståndarinna: Fröken H. Cronius.

Nya Hushållsskolans Matsalar

Vestra Trädgårdsgatan 19.

OBS! Särskild matsal för fruntimmer.

Kramer & Jahnke,
 Modemagasin.

15 Birger Jarlsgatan, 1 tr.

Stockholms Dagblad.

Sveriges innehållsrikaste och jämförelsevis prisbilligaste tidning.

Rikhaltig Literaturafdelning.

Morgon- och afton-tidning.

Alltså snabbaste nyheter två gånger om dagen.

Aftontidningen med uteslutande nytt innehåll på alla afdelningar.

— Prenumerationspris —

Stockholmsupplagan:

för år ..... **15:—** för kvartal **4:25**
» halft år **8:—** » månad **1:50**

Landsortsupplagan:

för år ..... **10:—** för kvartal **3:—**
» halft år **6:—** » månad **1:—**

Anmälan.

Dagny utgifves år **1901** efter samma plan som föregående år. Tidskriften, som utgifves af och är organ för **Fredrika-Bremer-Förbundet**, skall fortfarande ha till sin hufvuduppgift att verka för en sund och lugn utveckling af arbetet för kvinnans höjande i sedligt och intellektuellt, såväl som i socialt och ekonomiskt hänseende.

Därjämte är *Dagny* såsom organ äfven för **Föreningen för Välgörenhetens Ordnande och Föreningen Handarbetets Vänner** i tillfälle att med sakkännedom följa de områden af kvinnlig verksamhet, hvilka representeras af dessa föreningar.

Litteraturens företeelser i hem- och utlandet, framför allt sådana litterära alster, som behandla kvinnorörelsen och därmed sammanhängande frågor, skola med uppmärksamhet följas, såväl som alla viktiga spörsmål, som beröra kvinnorna. **Öfersikter och notiser, kortare berättelser, minnesteckningar, resebref, biografiska och historiska utkast, kåserier m. m.** skola alljämt rikligt i tidskriften inflyta.

Dagny redigeras af fröken **Lotten Dahlgren**, till hvilken, under Förbundets adress, alla bidrag till och meddelanden rörande tidskriften böra ställas.

Dagny utkommer **1901** med **20 häften**, utgörande minst **28 tryckark.**

Priset för hel årgång:

För medlemmar af **Fredrika-Bremer-Förbundet** ... kr. 3,50.

För icke medlemmar af **Fredrika-Bremer-Förbundet** » 5,00.

Förbundsmedlemmar prenumerera å **Fredrika-Bremer-Förbundets** byrå, 54 Drottninggatan, personligen eller medelst postanvisning. Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels på förbundsbyrån, dels äfven hos hrr bokhandlare.

Lösnummer kunna erhållas å **Fredrika-Bremer-Förbundets** byrå till ett pris af 30 öre för enkelhäfte.

Adresser:

Fredrika-Bremer-Förbundet: Drottninggatan 54.

Rikstelefon 27 62. Förbundets byrå öppen 11—4. Allm. tel. 48 16.

F. V. O. Centralbyrå: Stora Nygatan 36

Rikstelefon 15 46 — Allm. telefon 27 15

är under vintern öppen alla helgfria dagar, utom lördagar, kl. 10—4.

För hjälpsökande kl. $\frac{1}{2}$ 10—11.

Föreningen Handarbetets Vänner: Brunkebergstorg 18.

Öppet 10—4.

Stockholm, Aftonbladets tryckeri, 1901.

Hosta, hals- och bröstkatarrer
öfvergå vid bristande vård och användande af ovetsamma medel icke sällan till svårare kroniska sjukdomar. Ett godt behandlingsmedel till förekommande häraf är Dr. P. Håkansson's Salubrin, om det användes enligt beskrifning till värmande omslag, gurgling och inandning; fördelaktigast och bäst är att för inandningen använda salubrininandningsapparat. — Allmänheten varnas mot efterapningar af fabrikkatet. — Salubrin tillhandahålles i Partym-, Speceeri- och Färgaffärer. Parthager hos **Geijer & C:o, Stockholm.**